Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

6 päivänä maaliskuuta 2025*

Ennakkoratkaisupyyntö – Jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentäminen – Immateriaalioikeudet – Tekijänoikeus ja lähioikeudet – Julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevat esittävät taitelijat – Lähioikeuksien siirtäminen sääntelyteitse – Direktiivi 2001/29/EY – 2 artiklan b alakohta ja 3 artiklan 2 kohta – Kappaleen valmistamista koskeva oikeus ja oikeus saattaa yleisön saataviin – Direktiivi 2006/115/EY – 7–9 artikla – Tallennusoikeus, yleisradiointia ja yleisölle välittämistä koskeva oikeus sekä levitysoikeus – Direktiivi (EU) 2019/790 – 18–23 artikla – Sopiva korvaus hyödyntämistä koskevissa sopimuksissa – 26 artikla – Ajallinen soveltamisala – Toteutettujen toimien ja hankittujen oikeuksien käsitteet

Asiassa C-575/23,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Conseil d'État (ylin hallintotuomioistuin, Belgia) on esittänyt 31.8.2023 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 15.9.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

FT,

AL ja

ON

vastaan

Belgian valtio,

jossa asian käsittelyyn osallistuu

Orchestre national de Belgique (ONB),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, joka hoitaa ensimmäisen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, varapresidentti T. von Danwitz, joka hoitaa ensimmäisen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit A. Kumin, I. Ziemele (esittelevä tuomari) ja O. Spineanu-Matei,

julkisasiamies: M. Szpunar,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

kirjaaja: hallintovirkamies M. Siekierzyńska,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 20.6.2024 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– FT, AL ja ON, edustajanaan S. Capiau, avocate,

– Orchestre national de Belgique (ONB), edustajinaan C. Bernard, M. Buydens ja D. Lagasse, avocats,

– Belgian hallitus, asiamiehinään S. Baeyens, P. Cottin ja C. Pochet, avustajinaan R. Fonteyn ja A. Joachimowicz, avocats,

– Euroopan komissio, asiamiehinään C. Auvret ja J. Samnadda,

kuultuaan julkisasiamiehen 24.10.2024 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta 17.4.2019 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/790 (EUVL 2019, L 130, s. 92) 18–23 artiklan ja 26 artiklan 2 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä FT, AL ja ON, jotka ovat julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa Orchestre national de Belgiqueen (ONB; Belgian kansallisorkesteri), ja toisaalta Belgian valtio ja joka koskee Orchestre national de Belgiquen taiteellisen henkilöstön lähioikeuksista 1.6.2021 annetun kuninkaan asetuksen (Moniteur belge, 4.6.2021, s. 56936; arrêté royal relatif aux droits voisins du personnel artistique de l'Orchestre national de Belgique; jäljempänä 1.6.2021 annettu kuninkaan asetus) lainmukaisuutta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen oikeus

Rooman yleissopimus

3 Kansainvälinen yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamisesta tehtiin Roomassa 26.10.1961 (jäljempänä Rooman yleissopimus).

4 Euroopan unioni ei ole kyseisen yleissopimuksen sopimuspuoli. Kaikki unionin jäsenvaltiot Maltan tasavaltaa lukuun ottamatta ovat sitä vastoin sen sopimuspuolia.

5 Kyseisen yleissopimuksen 7 artiklan, joka koskee esittäville taiteilijoille annettavaa vähimmäissuojaa, 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

”Tämän yleissopimuksen mukaan esittäville taiteilijoille myönnettävän suojan tulee käsittää mahdollisuus estää:

a) ilman heidän suostumustaan tapahtuva heidän esityksensä radiolähetys ja julkinen toisintaminen, paitsi jos radiolähetyksessä tai julkisessa toisintamisessa käytetty esitys jo sinänsä on radion välityksellä lähetetty esitys tai on peräisin tallennuksesta;

b) ilman heidän suostumustaan tapahtuva heidän aikaisemmin tallentamattoman esityksensä tallentaminen;

c) ilman heidän suostumustaan tapahtuva heidän esityksensä tallennuksen monistaminen;
   i) jos jo alkuperäinen tallennus on tapahtunut ilman heidän suostumustaan;
   ii) jos monistaminen tapahtuu muita kuin niitä tarkoituksia varten, joihin he ovat antaneet suostumuksensa;
   iii) jos alkuperäinen tallennus on tapahtunut 15 artiklan määräysten nojalla ja monistaminen tapahtuu muita kuin sanotuissa määräyksissä mainittuja tarkoituksia varten.”

6 Rooman yleissopimuksen 8 artiklassa, joka koskee yhteisiä esityksiä, määrätään seuraavaa:

”Sopimusvaltio voi sisäisessä lainsäädännössään määrätä, millä tavoin esittävien taiteilijoiden edustus tapahtuu heidän valvoessaan etujaan silloin kun useampia heistä osallistuu samaan esitykseen.”

7 Kyseisen yleissopimuksen 12 artikla, joka koskee äänitteiden toissijaista käyttöä, kuuluu seuraavasti:

”Jos kaupallisessa tarkoituksessa julkaistua äänitettä tai sen monistetta käytetään välittömästi radiolähetykseen tai julkiseen toisintamiseen, tulee käyttäjän maksaa kertakaikkinen, kohtuullinen korvaus esittäville taiteilijoille tai äänitteiden valmistajille taikka molemmille. Tämän korvauksen jakoperusteet voidaan, jolleivät osapuolet niistä sovi, määrätä sisäisessä lainsäädännössä.”

8 Yleissopimuksen 15 artiklassa määrätään poikkeuksista kyseisen yleissopimuksen takaamasta suojasta.

9 Yleissopimuksen 19 artiklassa, joka koskee esittävien taiteilijoiden suojaa kuvia tai kuvia ja ääntä käsittävissä tallennuksissa, määrätään seuraavaa:

”Sen estämättä, mitä tässä yleissopimuksessa muutoin määrätään, ei 7 artiklan määräyksiä enää sovelleta, milloin esittävä taiteilija on antanut suostumuksensa siihen, että hänen esityksensä sisällytetään kuvia tai kuvia ja ääntä käsittävään tallennukseen.”

WIPOn esitys- ja äänitesopimus

10 Maailman henkisen omaisuuden järjestö (WIPO) hyväksyi 20.12.1996 WIPOn tekijänoikeussopimuksen ja WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen (jäljempänä WPPT). Nämä sopimukset hyväksyttiin Euroopan yhteisön nimissä WIPOn tekijänoikeussopimuksen sekä

WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen hyväksymisestä Euroopan yhteisön puolesta 16.3.2000 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2000/278/EY (EYVL 2000, L 89, s. 6), ja ne tulivat voimaan unionin osalta 14.3.2010.

11 WPPT:n 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, määrätään seuraavaa:

”Tässä sopimuksessa tarkoitetaan:

a) ’esittäjillä’ näyttelijöitä, laulajia, muusikkoja, tanssijoita ja muita henkilöitä, jotka näyttelevät, laulavat, lausuvat, tulkitsevat tai muulla tavalla esittävät kirjallisia tai taiteellisia teoksia taikka kansanperinteen ilmentymiä;

– –”

12 Kyseisen sopimuksen 6–10 artikla koskevat esittävien taiteilijoiden (ts. esittäjien) taloudellisia oikeuksia tallentamattomiin esityksiinsä, reprodusointioikeutta (ts. kappaleen valmistamista koskevaa oikeutta), levitysoikeutta, vuokrausoikeutta ja oikeutta tallennettujen esitysten saataville saattamiseen.

Unionin oikeus

Direktiivi 2001/29/EY

13 Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL 2001, L 167, s. 10) johdanto-osan 9, 10, 15 ja 30 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(9) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien yhdenmukaistamisen on perustuttava suojan korkeaan tasoon, koska nämä oikeudet ovat ratkaisevan tärkeitä henkisen luomistyön kannalta. Niiden suojaaminen auttaa varmistamaan luovuuden ylläpitämisen ja kehittymisen niin tekijöiden, esittäjien, tuottajien, kuluttajien, kulttuurin, teollisuuden kuin suuren yleisön etujen mukaisesti. Tämän vuoksi henkisen omaisuuden tunnustetaan olevan erottamaton osa omaisuuden käsitettä.

(10) Voidakseen jatkaa luovaa ja taiteellista työtään tekijöiden tai esittäjien on saatava asianmukainen korvaus työnsä käyttämisestä, kuten myös tuottajien voidakseen rahoittaa tällaista työtä. – –

– –

(15) [WIPOn] piirissä joulukuussa 1996 järjestetty diplomaattikokous hyväksyi kaksi uutta sopimusta, WIPOn tekijänoikeussopimuksen ja [WPPT:n], joista ensin mainittu koskee tekijöiden ja jälkimmäinen esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien suojaa. – – Tämän direktiivin avulla edistetään myös eräiden uusien kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanoa.

– –

(30) Tässä direktiivissä tarkoitetut oikeudet voidaan siirtää tai luovuttaa, tai niihin voidaan myöntää sopimukseen perustuvia käyttöoikeuksia asianomaisen tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.”

14 Direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen on:

– –

b) esittäjillä esitystensä tallenteiden osalta;

– –”

15 Kyseisen direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää langallinen tai langaton yleisön saataviin saattaminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada suojattu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, on:

a) esittäjillä esitystensä tallenteiden osalta;

– –”

16 Saman direktiivin 5 artiklassa luetellaan ne tilanteet, joissa jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista ja rajoituksista direktiivin 2–4 artiklassa säädettyihin yksinoikeuksiin.

17 Direktiivin 2001/29 10 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin soveltaminen ei vaikuta ennen 22 päivänä joulukuuta 2002 toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin.”

Direktiivi 2006/115/EY

18 Vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 12.12.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/115/EY (EUVL 2006, L 376, s. 28) johdanto-osan neljännessä, viidennessä ja seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(4) Tekijänoikeus ja lähioikeuksien antama suoja on mukautettava uusiin taloudellisiin tosiseikkoihin, kuten uusiin käyttötapoihin.

(5) Tekijöiden ja esittäjien luovan ja taiteellisen työn jatkuvuus edellyttää riittäviä tuloja, – –

– –

(7) Jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä olisi lähennettävä siten, ettei synny ristiriitaa niiden kansainvälisten yleissopimusten kanssa, joihin useiden jäsenvaltioiden tekijänoikeudet ja lähioikeudet perustuvat.”

19 Kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Yksinoikeus sallia tai kieltää vuokraus ja lainaus kuuluu seuraaville:

– –

b) esittäjälle tämän esityksen tallennusten osalta;

– –”

20 Kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että esittäjillä on yksinoikeus sallia tai kieltää esitystensä tallennus.”

21 Direktiivin 2006/115 8 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että esittäjillä on yksinoikeus sallia tai kieltää esitystensä yleisradiointi vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä ja niiden välittäminen yleisölle, paitsi jos esitys jo sinänsä on yleisradioitu esitys tai on peräisin tallenteelta.

2. Jäsenvaltioiden on säädettävä oikeudesta, jolla voidaan varmistaa, että käyttäjä maksaa kohtuullisen kertakorvauksen, jos kaupallisessa tarkoituksessa julkaistua äänitettä tai sen kopiota käytetään vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin tai mihin tahansa välittämiseen yleisölle, ja varmistaa, että tämä korvaus jaetaan asianomaisten esittäjien ja äänitteiden tuottajien kesken. Esittäjien ja äänitteiden tuottajien välisen sopimuksen puuttuessa jäsenvaltiot voivat määrätä ehdot tämän korvauksen jakamiselle näiden kesken.”

22 Kyseisen direktiivin 9 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että seuraavilla on yksinoikeus saattaa myymällä tai muilla tavoin yleisön saataville a–d kohdassa tarkoitettuja kohteita, mukaan lukien niiden kopiot, jäljempänä ’levitysoikeus’:

a) esittäjillä esitystensä tallennusten osalta;

– –”

23 Kyseisen direktiivin 10 artiklan, jossa mainitaan ne lähioikeuksien rajoitukset, joista jäsenvaltiot voivat säätää, 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat säätää esittäjien, äänitteiden tuottajien, yleisradio-organisaatioiden ja elokuvien ensimmäisten tallennusten tuottajien suojaan samanlaisia rajoituksia kuin ne säätävät kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijänoikeussuojaan, tämän kuitenkaan rajoittamatta 1 kohdan soveltamista.

Pakkolisensseistä voidaan kuitenkin säätää ainoastaan, jos ne ovat sopusoinnussa Rooman yleissopimuksen kanssa.”

Direktiivi 2019/790

24 Direktiivin 2019/790 johdanto-osan 4 ja 72 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(4) Tämä direktiivi perustuu sääntöihin, jotka on vahvistettu alalla tällä hetkellä voimassa olevissa direktiiveissä, erityisesti [tietokantojen oikeudellisesta suojasta 11.3.1996 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 96/9/EY (EYVL 1996, L 77, s. 20) sekä direktiiveissä 2001/29 ja 2006/115], ja sillä täydennetään näitä sääntöjä.

– –

(72) Tekijät ja esittävät taiteilijat ovat lisenssin myöntäessään tai oikeutensa siirtäessään, myös omien yritystensä välityksellä, yleensä heikommassa sopimusasemassa korvausta vastaan tapahtuvassa hyödyntämisessä, ja nämä luonnolliset henkilöt tarvitsevat tällä direktiivillä säädetyn suojan voidakseen täysin hyödyntää unionin oikeuden nojalla yhdenmukaistettavia oikeuksia. Tätä suojan tarvetta ei esiinny silloin, kun sopimuskumppani toimii loppukäyttäjänä eikä hyödynnä teosta tai esitystä itse, mistä voisi olla kyse esimerkiksi tietynlaisissa työsopimuksissa.”

25 Direktiivin 2019/790 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Kohde ja soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tällä direktiivillä vahvistetaan säännöt, joilla pyritään yhdenmukaistamaan edelleen tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa unionin lainsäädäntöä sisämarkkinoilla – –.

2. Muissa kuin 24 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa tämä direktiivi ei aiheuta muutoksia eikä millään tavoin vaikuta tällä alalla voimassa olevissa direktiiveissä ja erityisesti [direktiiveissä 96/9, 2001/29 ja 2006/115] vahvistettuihin sääntöihin.”

26 Direktiivin 2019/790 IV osastossa, joka koskee toimenpiteitä tekijänoikeuden kannalta toimivien markkinoiden saavuttamiseksi, on 3 luku, jonka otsikko on ”Sopiva korvaus hyödyntämistä koskevissa tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden sopimuksissa” ja jossa on kyseisen direktiivin 18–23 artikla.

27 Direktiivin 2019/790 18 artiklassa, jonka otsikko on ”Asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen periaate”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun tekijät ja esittävät taiteilijat lisensoivat tai siirtävät yksinoikeutensa teostensa tai muun suojatun aineistonsa hyödyntämiseen, heillä on oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus.

2. Kun jäsenvaltiot panevat 1 kohdassa säädetyn periaatteen täytäntöön kansallisessa lainsäädännössään, niiden on voitava vapaasti käyttää erilaisia mekanismeja ja otettava huomioon sopimusvapauden periaate sekä oikeuksien ja etujen sopiva tasapaino.”

28 Kyseisen direktiivin 19 artiklan, jonka otsikko on ”Avoimuusvelvoite”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijät ja esittävät taiteilijat saavat säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, ja kunkin alan erityispiirteet huomioon ottaen ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia tietoja teostensa ja esitystensä hyödyntämisestä osapuolilta, joille he ovat lisensoineet tai

siirtäneet oikeutensa, tai luovutuksensaajiltaan, varsinkin hyödyntämistapojen, kaikkien syntyneiden tulojen ja maksettavan korvauksen osalta.”

29 Direktiivin 20 artiklan, jonka otsikko on ”Sopimuksen kohtuullistamismekanismi”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos ei ole olemassa sovellettavaa kollektiivisen sopimisen tuloksena tehtyä sopimusta, jossa määrätään tässä artiklassa säädettyä mekanismia vastaavasta mekanismista, tekijöillä ja esittävillä taiteilijoilla tai heidän edustajillaan on oikeus vaatia asianmukainen ja sopiva lisäkorvaus osapuolelta, jonka kanssa he ovat tehneet sopimuksen oikeuksiensa hyödyntämisestä, tai tällaisen osapuolen oikeudenomistajilta, kun alun perin sovittu korvaus osoittautuu suhteettoman pieneksi verrattuna kaikkiin teosten tai esitysten hyödyntämisestä myöhemmin syntyneisiin merkityksellisiin tuloihin.”

30 Direktiivin 21 artiklassa, jonka otsikko on ”Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että riidat, jotka koskevat 19 artiklan mukaista avoimuusvelvoitetta ja 20 artiklan mukaista sopimuksen kohtuullistamismekanismia, voidaan saattaa ratkaistaviksi vapaaehtoisessa, vaihtoehtoisessa riitojenratkaisumenettelyssä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavat organisaatiot voivat käynnistää tällaisia menettelyjä yhden tai useamman tekijän tai esittävän taiteilijan nimenomaisesta pyynnöstä.”

31 Direktiivin 2019/790 22 artiklassa, jonka otsikko on ”Peruuttamisoikeus”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun tekijä tai esittävä taiteilija on lisensoinut tai siirtänyt teosta tai muuta suojattua aineistoa koskevat oikeutensa yksinomaisesti, tekijä tai esittävä taiteilija voi peruuttaa lisenssin tai oikeuksien siirron kokonaan tai osittain, jos tätä teosta tai muuta suojattua aineistoa ei hyödynnetä.

– –

5. Jäsenvaltiot voivat säätää, että 1 kohdassa säädetyt peruuttamismekanismista poikkeavat sopimusmääräykset ovat täytäntöönpanokelpoisia vain, jos ne perustuvat kollektiivisen sopimisen tuloksena tehtyyn sopimukseen.”

32 Direktiivin 23 artiklassa, jonka otsikko on ”Yhteiset säännökset”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että sopimusmääräykset, joilla estetään 19, 20 ja 21 artiklan noudattaminen, ovat täytäntöönpanokelvottomia tekijöihin ja esittäviin taiteilijoihin nähden.

2. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tämän direktiivin 18–22 artiklaa ei sovelleta – – tietokoneohjelman tekijöihin.”

33 Direktiivin 26 artiklassa, jonka otsikko on ”Ajallinen soveltaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin teoksiin ja muuhun suojattuun aineistoon, jotka ovat 7 päivänä kesäkuuta 2021 tai sen jälkeen tekijänoikeutta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön suojaamia.

2. Tämän direktiivin soveltaminen ei vaikuta ennen 7 päivää kesäkuuta 2021 toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin.”

34 Direktiivin 29 artiklan, jonka otsikko on ”Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 7 päivänä kesäkuuta 2021. Niiden on viipymättä ilmoitettava tästä komissiolle.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne julkaistaan virallisesti. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.”

Belgian oikeus

35 Esittävien taiteilijoiden lähioikeuksista on säädetty tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista 30.6.1994 annetussa laissa (loi relative aux droits d’auteur et aux droits voisins; Moniteur belge, 27.7.1994, s. 19297), jonka säännökset on sisällytetty talousoikeudesta annettuun koodeksiin (Code de droit économique) XI osan ”Immateriaalioikeudet” lisäämisestä talousoikeudesta annettuun koodeksiin ja XI osaa koskevien säännösten lisäämisestä koodeksin I, XV ja XVII osaan 19.4.2014 annetulla lailla (loi portant insertion du livre XI ”Propriété intellectuelle” dans le Code de droit économique, et portant insertion des dispositions propres au livre XI dans les livres I, XV et XVII du même Code; Moniteur belge, 12.6.2014, s. 44352).

36 Talousoikeudesta annetun koodeksin XI osassa olevan XI.205 §:n 4 momentissa säädetään, että jos esittävän taiteilijan esitys toteutetaan työsopimukseen tai julkiseen palvelussuhteeseen perustuvia tehtäviä suoritettaessa, lähioikeuksiin perustuvat taloudelliset oikeudet voidaan siirtää työnantajalle edellyttäen, että oikeuksien siirrosta määrätään nimenomaisesti ja että esitys kuuluu sopimuksen tai julkisen palvelussuhteen alaan.

37 Belgian 1.6.2021 annetun kuninkaan asetuksen johdanto-osassa todetaan seuraavaa:

”[ONB] on B-kategorian yleisen edun mukainen elin;

Talousoikeudesta annetun koodeksin XI.205 §:n 4 momentin mukaan silloin, jos esittävän esittelijän esitys toteutetaan työsopimukseen tai julkiseen palvelussuhteeseen perustuvia tehtäviä suoritettaessa, lähioikeuksiin perustuvat taloudelliset oikeudet voidaan siirtää työnantajalle edellyttäen, että oikeuksien siirrosta määrätään nimenomaisesti ja että esitys kuuluu sopimuksen tai julkisen palvelussuhteen alaan.

[ONB:n] moitteeton toiminta edellyttää, että kaikki oikeudet, jotka liittyvät ONB:n esittävien taiteilijoiden esityksiin ja niiden hyödyntämiseen, siirretään sille”.

38 Kuninkaan asetuksen 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan

1° esittävällä taiteilijalla [ONB:n] muusikkoa, joka on julkisessa palvelussuhteessa tai työsopimussuhteessa, lukuun ottamatta ylikapellimestarina tai solistina toimivia muusikoita.

_ _”

39 Kuninkaan asetuksen 2 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Esittävä taiteilija siirtää tämän asetuksen säännösten mukaisesti [ONB:lle] lähioikeudet, jotka liittyvät hänen [ONB:n] palveluksessa toteuttamiinsa esityksiin.”

40 Kuninkaan asetuksen 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. [ONB:lle] siirretään 2 §:n mukaisesti 4 ja 6 §:ssä täsmennettäviä korvauksia vastaan seuraavat lähioikeudet:

a) Oikeus välittää yleisölle

– Oikeus välittää yleisölle esittävien taiteilijoiden [ONB:n] palveluksessa toteuttamat esitykset niin, että levitetään tai lähetetään niiden ääntä radioteitse tai kaapelin, satelliitin, internetalustojen tai suoratoiston välityksellä tai mitä tahansa muuta tunnettua tai toistaiseksi tuntematonta tekniikkaa käyttäen.

– Oikeus välittää yleisölle esittävien taitelijoiden [ONB:n] palveluksessa toteuttamat esitykset niin, että levitetään tai lähetetään niistä kuvaa ja ääntä radioteitse tai kaapelin, satelliitin, internetalustojen tai suoratoiston välityksellä tai mitä tahansa muuta tunnettua tai toistaiseksi tuntematonta tekniikkaa käyttäen.

b) Oikeus valmistaa kappaleita ja levittää niitä

– Oikeus valmistaa esittävien taiteilijoiden [ONB:n] palveluksessa toteuttamista esityksistä kokonaisuudessaan tai niiden osista rajoittamaton määrä kappaleita kaikenlaisina ääni- tai videotallenteina tai kaikenlaisille multimedia-alustoille mukaan lukien tunnetut ja toistaiseksi tuntemattomat digitaaliset alustat.

– Oikeus levittää tallenteita, jotka toisintavat esittävien taiteilijoiden esitykset, ja oikeus tarjota niitä ladattavaksi yksityistä käyttöä varten digitaalisen tiedonsiirtoverkon kautta saatavilla olevassa palvelussa, erityisesti internetissä, sekä oikeus yleisesti hyödyntää näitä tallenteita tai antaa ne hyödynnettäväksi myös myymällä ja vuokraamalla.

2. Edellä 2 §:n ja tämän pykälän 1 momentin mukaisesti siirretyt oikeudet siirretään lähioikeuksien koko voimassaoloajaksi ja maailmanlaajuisesti.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

41 Ennen 1.6.2021 annetun kuninkaan asetuksen antamista ONB:n muusikoiden lähioikeuksien hyödyntämisestä neuvoteltiin tapauskohtaisesti neuvottelukomiteassa.

42 ONB ja kyseisen orkesterin muusikoiden ammatillisten etujärjestöjen valtuuskunnat neuvottelivat vuodesta 2016 vuoteen 2021 päästäkseen sopimukseen kohtuullisesta korvauksesta, jota ONB:n tuli maksaa muusikoilleen näiden esityksistä.

43 Koska neuvotteluissa ei ollut päästy sopimukseen ja koska toukokuussa 2021 oli laadittu ja allekirjoitettu erimielisyyttä koskeva pöytäkirja, Belgian valtio antoi 1.6.2021 annetun kuninkaan asetuksen.

44 Kyseisen kuninkaan asetuksen johdanto-osan mukaan ONB:n moitteeton toiminta edellyttää, että kaikki oikeudet, jotka liittyvät kyseisen orkesterin esittävien taiteilijoiden esityksiin ja niiden hyödyntämiseen, siirretään sille.

45 Tässä tarkoituksessa kuninkaan asetuksen 2 §:ssä säädetään, että esittävä taiteilija siirtää ONB:n palveluksessa toteuttamiaan esityksiä koskevat lähioikeudet kyseiselle orkesterille. Kuninkaan asetuksen 3 §:n mukaan oikeus välittää yleisölle sekä oikeus valmistaa kappaleita ja levittää niitä siirretään siten lähioikeuksien koko voimassaoloajaksi ja maailmanlaajuisesti asetuksen 4 ja 6 §:ssä tarkoitettujen korvauksien maksua vastaan.

46 FT, AL ja ON ovat 26.7.2021 ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa Conseil d'État'ssa (ylin hallintotuomioistuin, Belgia) nostamassaan kanteessa vaatineet, että 1.6.2021 annettu kuninkaan asetus kumotaan, ja he vetoavat erityisesti siihen, että kyseisen kuninkaan asetuksen säännökset ovat unionin oikeuden vastaisia.

47 Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lähinnä toteaa, että kyseistä kannetta tutkittaessa herää kysymys siitä, kuuluuko julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa syntyneiden lähioikeuksien siirtäminen direktiivin 2019/790 ja erityisesti sen 18–23 artiklan soveltamisalaan ja jos näin on, oliko Belgian valtio velvollinen noudattamaan näitä säännöksiä antaessaan 1.6.2021 annetun kuninkaan asetuksen sellaisena ajankohtana, jona määräaika direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä ei ollut vielä päättynyt.

48 Kyseisen tuomioistuimen mukaan nämä kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, ja ne on siksi esitettävä unionin tuomioistuimelle.

49 Tässä tilanteessa Conseil d'État on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [direktiivin 2019/790] 18–23 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevan henkilöstön lähioikeudet, jotka liittyvät tässä palvelussuhteessa toteutettuihin suorituksiin, siirretään sääntelyteitse?

2) Jos tähän vastataan myöntävästi, onko [direktiivin 2019/790] 26 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja toteutettujen toimien ja hankittujen oikeuksien käsitteitä tulkittava siten, että niillä tarkoitetaan muun muassa lähioikeuksien siirtoa, joka toteutetaan ennen 7.6.2021 annetulla sääntelytoimella?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

50 Belgian hallitus, joka ei nimenomaisesti väitä, ettei ensimmäistä kysymystä voida ottaa tutkittavaksi, esittää yhtäältä, että kyseisellä kysymyksellä pyritään saamaan unionin tuomioistuimelta neuvoa-antava lausunto yleisluontoisesta kysymyksestä, ja toisaalta, ettei

ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ennakkoratkaisupyynnössään selosta, miksi se on pyytänyt direktiivin 2019/790 18–23 artiklan tulkintaa ja mikä on se näiden säännösten ja 1.6.2021 annetun kuninkaan asetuksen välinen yhteys, jonka kyseinen tuomioistuin on todennut.

51 Tältä osin on ensinnäkin muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä ratkaisemasta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen ainoastaan silloin, jos on ilmeistä, ettei pyydetyllä unionin oikeussäännön tulkitsemisella ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 15.6.2021, Facebook Ireland ym., C-645/19, EU:C:2021:483, 115 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

52 Lisäksi niin ikään vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ennakkoratkaisupyynnön esittämisen perusteena ei ole neuvoa-antavien lausuntojen esittäminen yleisistä tai hypoteettisista kysymyksistä vaan oikeusriidan todelliseen ratkaisemiseen erottamattomasti liittyvä tarve (tuomio 15.6.2021, Facebook Ireland ym., C-645/19, EU:C:2021:483, 116 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

53 Toiseksi, kuten unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 94 artiklan c alakohdasta ilmenee, ennakkoratkaisupyyntöön on, jotta sitä ei jätetä tutkimatta, sisällytettävä selostus niistä syistä, joiden vuoksi ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin on ryhtynyt tarkastelemaan kysymystä unionin oikeuden tiettyjen säännösten tulkinnasta tai pätevyydestä, sekä ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen toteama yhteys kyseisten säännösten ja pääasian oikeudenkäynnissä sovellettavien kansallisen oikeuden säännösten välillä.

54 Kuten tämän tuomion 47 kohdassa todetaan, nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee yksiselitteisesti, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on 1.6.2021 annettua kuninkaan asetusta koskevaa kumoamiskannetta käsitellessään määritettävä, ovatko kantajat oikeassa väittäessään, että direktiivin 2019/790 18–23 artikla ovat esteenä sille, että ONB:hen julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevien muusikoiden lähioikeudet, jotka liittyvät heidän kyseisen orkesterin palveluksessa toteuttamiinsa esityksiin, siirretään sääntelyteitse ilman, että kyseiset muusikot ovat siihen etukäteen suostuneet.

55 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on selostanut edellä mainittujen säännösten ja 1.6.2021 annetun kuninkaan asetuksen välillä toteamansa yhteyden ja että ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, jotta mainittu tuomioistuin voi ratkaista pääasian.

56 Ensimmäinen kysymys on näin ollen otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

Alustavat huomiot

57 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian. Unionin tuomioistuimen on tätä silmällä pitäen tarvittaessa muotoiltava sille esitetyt kysymykset uudelleen. Unionin tuomioistuin saattaa myös joutua ottamaan huomioon sellaisia unionin oikeussääntöjä, joihin kansallinen tuomioistuin ei ole kysymyksessään viitannut (tuomio 22.6.2023, K. B. ja F. S. (Ottaminen huomioon viran puolesta rikosasiassa), C-660/21, EU:C:2023:498, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

58 Se, että kansallinen tuomioistuin on muodollisesti esittänyt ennakkoratkaisukysymyksen viittaamalla tiettyihin unionin oikeuden määräyksiin tai säännöksiin, ei nimittäin estä unionin tuomioistuinta esittämästä kansalliselle tuomioistuimelle kaikkia tulkintaan liittyviä näkökohtia, jotka saattavat olla hyödyllisiä kansallisen tuomioistuimen arvioidessa käsiteltävänään olevaa asiaa, riippumatta siitä, onko kansallinen tuomioistuin kysymyksiä esittäessään viitannut niihin. Unionin tuomioistuimen on tältä osin poimittava kaikista kansallisen tuomioistuimen esittämistä seikoista ja erityisesti ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ne unionin oikeutta koskevat seikat, joita on syytä tulkita, kun otetaan huomioon riidan kohde (tuomio 22.6.2023, K. B. ja F. S. (Ottaminen huomioon viran puolesta rikosasiassa), C-660/21, EU:C:2023:498, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

59 Nyt käsiteltävässä asiassa esitetyt ennakkoratkaisukysymykset koskevat ainoastaan direktiivin 2019/790 18–23 artiklan ja 26 artiklan 2 kohdan tulkintaa, ja niillä pyritään lähinnä selvittämään erityisesti, ovatko 18–23 artikla esteenä sille, että orkesteriin julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevien muusikoiden lähioikeudet, jotka liittyvät heidän kyseisen työnantajan palveluksessa toteuttamiinsa esityksiin, siirretään työnantajalle sääntelyteitse ilman, että kyseiset muusikot ovat siihen etukäteen suostuneet.

60 On kuitenkin todettava, että säännökset, jotka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee kysymyksissään, koskevat yhtäältä sopivaa korvausta hyödyntämistä koskevissa tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden sopimuksissa ja toisaalta direktiivin 2019/790 ajallista soveltamisalaa.

61 Kuten direktiivin 2019/790 johdanto-osan neljännestä perustelukappaleesta ilmenee, kyseinen direktiivi perustuu kuitenkin sääntöihin, joilla tällaista siirtoa säännellään ja jotka vahvistetaan erityisesti direktiiveissä 2001/29 ja 2006/115, ja sillä täydennetään näitä sääntöjä. Tältä osin direktiivin 2019/790 1 artiklan 2 kohdassa säädetään, että muissa kuin 24 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa kyseinen direktiivi ei vaikuta millään tavalla voimassa oleviin sääntöihin, jotka on vahvistettu erityisesti direktiiveissä 2001/29 ja 2006/115.

62 Esittävien taitelijoiden oikeuksien osalta näihin sääntöihin kuuluvat yhtäältä direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohdassa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa olevat säännöt, joiden mukaan kyseisillä oikeudenhaltijoilla on yksinoikeus sallia tai kieltää kappaleen valmistaminen esitystensä tallenteista ja näiden tallenteiden saattaminen yleisön saataviin, ellei samassa direktiivissä säädetyistä poikkeuksista ja rajoituksista muuta johdu.

63 Toisaalta näihin sääntöihin kuuluvat direktiivin 2006/115 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa, 7 artiklan 1 kohdassa, 8 artiklan 1 kohdassa ja 9 artiklan 1 kohdan a alakohdassa mainitut säännöt, joissa esittäville taitelijoille annetaan yksinoikeus sallia tai kieltää esitystensä tallenteiden vuokraus ja lainaus, yksinoikeus sallia tai kieltää esitystensä tallennus, yksinoikeus sallia tai kieltää esitystensä yleisradiointi ja välittäminen yleisölle sekä esitystensä tallenteita koskeva yksinomainen levitysoikeus, näissäkin tapauksissa edellyttäen, ettei samassa direktiivissä säädetyistä rajoituksista muuta johdu.

64 Nämä säännöt ovat siis merkityksellisiä määritettäessä sitä, onko unionin oikeus esteenä sille, että julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevien esittävien taiteilijoiden lähioikeudet, jotka liittyvät heidän kyseisen työnantajan palveluksessa toteuttamiinsa esityksiin, siirretään työnantajalle sääntelyteitse ilman, että kyseiset esittävät taiteilijat ovat siihen etukäteen suostuneet.

65 Ennakkoratkaisupyynnöstä näyttää lisäksi ilmenevän, että ONB voi hyödyntää niiden esiintyvien taiteilijoiden esityksiä, joiden oikeudet siirretään ONB:lle 1.6.2021 annetulla kuninkaan asetuksella, joten ONB ei toimi näiden esitysten loppukäyttäjänä direktiivin 2019/790 johdanto-osan 72 perustelukappaleessa tarkoitetulla tavalla. Tämä siirto koskee nimittäin niin oikeutta välittää esittävien taiteilijoiden esitykset yleisölle, jotta nämä esitykset voidaan panna levitykseen ja lähettää äänen taikka kuvan ja äänen osalta mitä hyvänsä tekniikkaa käyttäen, kuin oikeutta valmistaa näistä esityksistä kokonaisuudessaan tai niiden osasta rajoittamaton määrä kappaleita kaikenlaisille välineille käyttäen sekä näin tallennettuja esityksiä koskevia levitysoikeuksia. On ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana tarkastaa, onko asia oikeasti näin.

66 Näin ollen on katsottava, että kahdella kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lähinnä tiedustelee, onko yhtäältä direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohtaa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohtaa sekä direktiivin 2006/115 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaa, 7 artiklan 1 kohtaa, 8 artiklan 1 kohtaa ja 9 artiklan 1 kohdan a alakohtaa ja toisaalta direktiivin 2019/790 18–23 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään, että julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevien esittävien taiteilijoiden lähioikeudet, jotka liittyvät heidän kyseessä olevan työnantajan palveluksessa toteuttamiinsa esityksiin, siirretään sääntelyteitse työnantajalle tämän hyödynnettäväksi ilman, että kyseiset esittävät taiteilijat ovat siihen etukäteen suostuneet.

Direktiivien 2001/29, 2006/115 ja 2019/790 sovellettavuus

– *Direktiivin 2019/790 ajallinen sovellettavuus*

67 Belgian hallitus väittää kirjallisissa huomautuksissaan, että 1.6.2021 annettu kuninkaan asetus ei kuulu direktiivin 2019/790 ajalliseen soveltamisalaan, koska kyseinen kuninkaan asetus on direktiivin 26 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu ennen direktiivin kansallisen täytäntöönpanon määräajan päättymistä 7.6.2021 toteutettu toimi, ja että ONB:lle on ennen tätä päivämäärää syntynyt 26 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja hankittuja oikeuksia kyseisen kuninkaan asetuksen perusteella.

68 On todettava, että direktiivin 2019/790 29 artiklan 1 kohdan mukaan määräaika kyseisen direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista oikeutta päättyi 7.6.2021. Direktiivin 26 artiklan 1 kohdassa säädetään, että sitä sovelletaan kaikkiin teoksiin ja muuhun suojattuun aineistoon, jotka ovat 7.6.2021 tai sen jälkeen tekijänoikeutta koskevan jäsenvaltioiden

lainsäädännön suojaamia, ja sen 2 kohdassa säädetään, että sen soveltaminen ”ei vaikuta ennen 7 päivää kesäkuuta 2021 toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin”.

69 Kun näitä säännöksiä tarkastellaan yhdessä, niistä ilmenee yhtäältä, että direktiiviä 2019/790 sovelletaan kaikkiin teoksiin ja muuhun suojattuun aineistoon, jotka ovat 7.6.2021 lähtien tekijänoikeutta koskevan kansallisen lainsäädännön suojaamia.

70 Toisaalta kyseisen direktiivin soveltaminen ei sen 26 artiklan 2 kohdan sanamuodon mukaan ”vaikuta ennen 7 päivää kesäkuuta 2021 toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin”. Kuten unionin tuomioistuin on todennut direktiivin 2001/29 10 artiklan 2 kohdasta, joka on olennaisilta osiltaan samansisältöinen kuin direktiivin 2019/790 26 artiklan 2 kohta, kyseisten toimien suojelu heijastaa yleistä periaatetta, jonka mukaan direktiivillä ei ole taannehtivaa vaikutusta eikä sitä sovelleta suojattujen teosten ja muun aineiston hyväksikäyttötoimiin, jotka tapahtuivat ennen päivämäärää, jona jäsenvaltioiden on viimeistään pantava direktiivi kansallisesti täytäntöön (ks. vastaavasti tuomio 27.6.2013, VG Wort ym., C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, 28 kohta). Näin ollen direktiiviä 2019/790 ei voida soveltaa hyödyntämistoimiin, jotka toteutettiin ennen 7.6.2021 ja joiden toteuttamista koskevat oikeudet hankittiin pätevästi ennen kyseistä ajankohtaa.

71 Näihin säännöksiin nähden on määritettävä, onko 1.6.2021 annettu kuninkaan asetus Belgian hallituksen väittämin tavoin direktiivin 2019/790 26 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu ennen 7.6.2021 toteutettu toimi, jonka perusteella ONB:lle on ennen kyseistä päivämäärää syntynyt hankittuja oikeuksia kyseisen orkesterin muusikoiden lähioikeuksiin riippumatta siitä, koskevatko nämä oikeudet ennen kyseisen direktiivin voimaantuloa vai sen voimaantulon jälkeen toteutettuja esityksiä.

72 Tältä osin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että lähtökohtaisesti uutta oikeussääntöä sovelletaan sen toimen voimaantulosta lukien, jossa siitä säädetään. Vaikka sitä ei sovelleta aikaisemman lain soveltamisaikana syntyneisiin ja lopullisiksi tulleisiin oikeudellisiin tilanteisiin, sitä sovelletaan aikaisemman säännön soveltamisaikana syntyneiden tilanteiden tuleviin vaikutuksiin samoin kuin uusiin oikeudellisiin tilanteisiin. Toisin on vain – jollei oikeudellisten toimien taannehtivuuskiellon periaatteesta muuta johdu –, jos uuteen sääntöön liittyy erityisiä säännöksiä, joissa nimenomaisesti vahvistetaan sen ajallista soveltamista koskevat edellytykset (tuomio 21.12.2021, Skarb Państwa (Liikennevakuutuksen vakuutusturva), C-428/20, EU:C:2021:1043, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

73 Siten direktiivin täytäntöön panemiseksi toteutettuja toimia on sovellettava aikaisemman lain voimassa ollessa syntyneiden tilanteiden tuleviin vaikutuksiin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymisestä lähtien, ellei kyseisessä direktiivissä toisin säädetä (tuomio 21.12.2021, Skarb Państwa (Liikennevakuutuksen vakuutusturva), C-428/20, EU:C:2021:1043, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

74 Sen tarkistamiseksi, sovelletaanko uutta unionin oikeussääntöä ajallisesti tilanteeseen, joka on syntynyt sillä korvatun vanhan säännön voimassa ollessa, on määritettävä, onko tämä tilanne jo tuottanut kaikki vaikutuksensa ennen uuden säännön voimaantuloa, missä tapauksessa se olisi luokiteltava ennen tätä voimaantuloa toteutuneeksi tilanteeksi, vai jatkaako kyseinen tilanne vaikutuksiensa tuottamista sen jälkeen (tuomio 21.12.2021, Skarb Państwa (Liikennevakuutuksen vakuutusturva), C-428/20, EU:C:2021:1043, 34 kohta).

75 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee ensinnäkin, että 1.6.2021 annettu kuninkaan asetus tuli voimaan 4.6.2021, joten on katsottava, että kyseinen asetus toteutettiin ennen kyseessä olevan direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymistä 7.6.2021.

76 Edellyttäen, että kyseinen asetus annettiin pätevästi, ONB:lle on näin ollen voinut 4.6. ja 7.6.2021 välisenä aikana sen perusteella syntyä sellaisia oikeuksia, jotka eivät kuulu direktiivin 2019/790 ajalliseen soveltamisalaan.

77 Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä edelleen ilmenee, on kuitenkin toiseksi niin, että 1.6.2021 annettu kuninkaan asetus ei ollut tuottanut kaikkia oikeusvaikutuksiaan sen tullessa voimaan 4.6.2021 eikä sen siten voida katsoa koskevan ainoastaan tämän tuomion 74 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettuja ennen sen voimaantuloa toteutuneita tilanteita, vaan kyseisellä kuninkaan asetuksella voi säännöllisesti olla kyseessä olevien esittävien taiteilijoiden esityksiä koskevia oikeusvaikutuksia koko sinä aikana, jona sitä sovelletaan, eli myös direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymispäivän 7.6.2021 jälkeen.

78 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 57 kohdassa lähinnä todennut, ONB on voinut direktiivin 2019/790 26 artiklan 2 kohdan mukaisesti hankkia pätevästi kyseisen orkesterin muusikkojen esityksiä koskevia oikeuksia vain niiden esitysten osalta, jotka on toteutettu ja joihin on voinut syntyä tällaisia oikeuksia ennen kyseisen direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymisajankohtaa.

79 Lisäksi sellainen tulkinta, jonka mukaan kaikki 1.6.2021 annetussa kuninkaan asetuksessa tarkoitetut esiintyvien taiteilijoiden esitykset, jotka on toteutettu direktiivin 2019/790 täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymispäivän jälkeen, jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle sen 26 artiklan 2 kohdan nojalla, vaarantaisi kyseisen direktiivin säännösten – joilla pyritään, kuten erityisesti direktiivin johdanto-osan 72 perustelukappaleesta ilmenee, suojaamaan esiintyviä taiteilijoita näiden oikeuksia siirrettäessä – tehokkaan vaikutuksen.

80 Edellä sanotusta seuraa, että direktiiviä 2019/790 sovelletaan ajallisesti 1.6.2021 annetulla kuninkaan asetuksella toteutettuun ONB:n muusikkojen niiden lähioikeuksien siirtoon, jotka koskevat 7.6.2021 jälkeen toteutettuja esityksiä.

– *Direktiivien 2001/29, 2006/115 ja 2019/790 henkilöllinen sovellettavuus*

81 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäisen kysymyksen sanamuodosta ilmenee kyseisen tuomioistuimen pohtivan sitä, sovelletaanko direktiivin 2019/790 18–23 artiklaa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa orkesteriin olevien esittävien taiteilijoiden sellaisten lähioikeuksien, jotka liittyvät heidän kyseisen työnantajan palveluksessa toteuttamiinsa esityksiin, siirtämiseen sääntelyteitse työnantajalle tämän hyödynnettäväksi.

82 Kuten tämän tuomion 64 kohdassa todetaan, kuitenkin myös direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohta ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohta sekä direktiivin 2006/115 3 artiklan 1 kohdan b alakohta, 7 artiklan 1 kohta, 8 artiklan 1 kohta ja 9 artiklan 1 kohdan a alakohta ovat merkityksellisiä vastattaessa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tätä asiaa koskeviin kysymyksiin, ja siksi on aluksi määritettävä, kattaako kyseisissä säännöksissä ja direktiivin 2019/790 18–23 artiklassa tarkoitettu esittävän taitelijan (ts. esittäjän) käsite orkesteriin julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevat muusikot.

83 Aluksi on todettava vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenevän, että kun otetaan huomioon unionin oikeusjärjestyksen yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta koskevat vaatimukset, immateriaalioikeuksien alalla voimassa olevissa direktiiveissä käytetyillä käsitteillä on oltava sama merkitys, ellei unionin lainsäätäjä ole täsmällisessä lainsäädäntöyhteydessä ilmaissut toisenlaista tahtoa (ks. analogisesti tuomio 4.10.2011, Football Association Premier League ym., C-403/08 ja C-429/08, EU:C:2011:631, 188 kohta ja tuomio 20.4.2023, Blue Air Aviation, C-775/21 ja C-826/21, EU:C:2023:307, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

84 Nyt käsiteltävässä asiassa ei ole mitään perustetta katsoa, että unionin lainsäätäjä olisi halunnut antaa esittävän taiteilijan (ts. esittäjän) käsitteelle eri merkityksen direktiiveissä 2001/29, 2006/115 ja 2019/790 (ks. analogisesti tuomio 31.5.2016, Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, 31 kohta).

85 Erityisesti direktiivissä 2019/790 käytettyjen käsitteiden osalta on korostettava, että kyseisellä direktiivillä vahvistetaan sen 1 artiklan 1 kohdan mukaan säännöt, ”joilla pyritään yhdenmukaistamaan edelleen” tekijänoikeuteen ja lähioikeuksiin sovellettavaa unionin oikeutta sisämarkkinoilla. Kuten tämän tuomion 61 kohdassa muistutetaan, kyseisen direktiivin 1 artiklan 2 kohdasta ja sen johdanto-osan neljännestä perustelukappaleesta ilmenee nimenomaisesti, että kyseinen direktiivi perustuu sääntöihin, jotka vahvistetaan erityisesti direktiiveissä 2001/29 ja 2006/115, ja sillä täydennetään näitä sääntöjä.

86 Näin ollen esittävän taiteilijan (ts. esittäjän) käsitteellä on katsottava olevan sama merkitys direktiiveissä 2001/29, 2006/115 ja 2019/790.

87 Tältä osin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että unionin oikeuden sellaisen säännöksen sanamuotoa, joka ei sisällä nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen säännöksen sisällön ja ulottuvuuden määrittämiseksi, on tavallisesti tulkittava koko unionissa itsenäisesti ja yhtenäisesti ja tässä tulkinnassa on otettava huomioon kyseisen säännöksen sanamuodon ohella sen asiayhteys ja erityisesti sen syntyhistoria ja kansainvälinen oikeus sekä sillä säännöstöllä tavoiteltu päämäärä, jonka osa säännös on (tuomio 18.11.2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

88 Tämän tuomion 82 kohdassa selostetusta direktiivien 2001/29, 2006/115 ja 2019/790 säännösten sanamuodosta on ensinnäkin todettava, ettei yhdessäkään näistä säännöksistä nimenomaisesti suljeta sen soveltamisalan ulkopuolelle julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevia esittäviä taitelijoita.

89 Direktiivin 2019/790 IV osaston 3 luvussa, jonka otsikko on ”Sopiva korvaus hyödyntämistä koskevissa tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden sopimuksissa”, olevassa 18–23 artiklassa tosin viitataan monessa suhteessa oikeuksien siirtämiseen sopimuksen perusteella. Unionin lainsäätäjä käyttää siten näissä artikloissa sellaisia ilmauksia kuin sopimusvapauden periaate, sopimuskumppani, sopimusten kohtuullistaminen, sopimuksen yksinomainen luonne ja sopimusmääräykset.

90 Näiden ilmausten käyttämisestä ei kuitenkaan voida päätellä, että kyseset artiklat sulkevat soveltamisalansa ulkopuolelle julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevat esittävät taitelijat.

91 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 62 kohdassa todennut, näissä artikloissa käytetty sopimuksen käsite on nimittäin ymmärrettävä sen laajassa merkityksessä siten, että sillä tarkoitetaan kaikenlaista hyödyntämisoikeuden lisensointia tai yksinoikeuksien siirtämistä, ja direktiivin 2019/790 18, 19 ja 22 artiklassa lisäksi viitataan nimenomaisesti lisensointiin tai oikeuksien siirtämiseen.

92 Tässä suhteessa merkitystä ei ole myöskään sillä ONB:n ja Belgian hallituksen korostamalla seikalla, että julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevien esittävien taitelijoiden osalta SEU 4 artiklassa ja SEU 5 artiklassa tarkoitetuista annetun toimivallan periaatteesta ja toissijaisuusperiaatteesta seuraa, ettei unionilla ole toimivaltaa vahvistaa jäsenvaltioiden virkamiesten palkkoja. On nimittäin niin, että kun jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa aloilla, jotka eivät kuulu unionin toimivaltaan, kuten työntekijän palkan muodostavien eri tekijöiden tason määrittäminen, niiden on noudatettava unionin oikeutta (ks. vastaavasti tuomio 10.6.2010, Bruno ym., C-395/08 ja C-396/08, EU:C:2010:329, 39 kohta ja tuomio 5.6.2023, komissio v. Puola (Tuomareiden riippumattomuus ja yksityiselämä), C-204/21, EU:C:2023:442, 125 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

93 Direktiivien 2001/29, 2006/115 ja 2019/790 tämän tuomion 82 kohdassa mainittujen säännösten asiayhteyden osalta on toiseksi todettava unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenevän, että immateriaalioikeuden alalla voimassa olevien direktiivien säännöksiä on tulkittava kansainvälisen oikeuden ja erityisesti juuri niiden kansainvälisten sopimusten mukaisesti, jotka kyseisillä säädöksillä on tarkoitus panna täytäntöön, kuten direktiivin 2001/29 johdanto-osan 15 perustelukappaleessa ja direktiivin 2006/115 johdanto-osan 7 perustelukappaleessa nimenomaisesti todetaan (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2019, Nederlands Uitgeversverbond ja Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, 38 ja 39 kohta ja tuomio 18.11.2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

94 Unionin tuomioistuimella on erityisesti jo ollut tilaisuus todeta, että direktiivien 2001/29 ja 2006/115 säännöksissä käytettyjä käsitteitä on tulkittava WPPT:ssä käytettyjen vastaavien käsitteiden mukaisesti, koska kyseisen yleissopimuksen määräykset ovat unionin oikeusjärjestyksen erottamaton osa ja niitä sovelletaan siten siinä (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2019, Nederlands Uitgeversverbond ja Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, 39 kohta ja tuomio 18.11.2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

95 Tältä osin WPPT:n 2 artiklan a kohdan mukaan esittäjän (ts. esittävän taiteilijan) käsitteellä tarkoitetaan kaikkia henkilöitä, ”jotka näyttelevät, laulavat, lausuvat, tulkitsevat tai muulla tavalla esittävät kirjallisia tai taiteellisia teoksia taikka kansanperinteen ilmentymiä”.

96 Tässä määräyksessä, jossa viitataan esittäviin taiteilijoihin ilman enempiä täsmennyksiä, ei aseteta mitään sellaisia edellytyksiä, jotka sulkisivat määräyksen soveltamisalan ulkopuolelle julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevat esittävät taitelijat (ks. analogisesti tuomio 8.9.2020, Recorded Artists Actors Performers, C-265/19, EU:C:2020:677, 61 kohta).

97 Kolmanneksi tämä tulkinta saa tukea direktiiveillä 2001/29, 2006/115 ja 2019/790 tavoitelluista päämääristä sellaisina kuin ne esitetään kyseisten säädösten johdanto-osissa.

98 Näin ollen on ensinnäkin niin, kuten direktiivin 2001/29 johdanto-osan yhdeksännessä ja kymmenennessä perustelukappaleessa lähinnä todetaan, että lähioikeuksien yhdenmukaistamisen on perustuttava suojan korkeaan tasoon, koska nämä oikeudet ovat ratkaisevan tärkeitä henkisen luomistyön kannalta, sillä voidakseen jatkaa luovaa ja taiteellista työtään esittävien taiteilijoiden on saatava asianmukainen korvaus suojatun aineistonsa käyttämisestä.

99 Toiseksi direktiivin 2006/115 johdanto-osan neljännessä ja viidennessä perustelukappaleessa muistutetaan siitä, ettei välttämätöntä ole ainoastaan se, että lähioikeuksien suoja mukautetaan uusiin taloudellisiin tosiseikkoihin, kuten uusiin käyttötapoihin, vaan myös se, että esittäville taitelijoille taataan riittävät tulot heidän luovan ja taiteellisen työnsä jatkuvuuden turvaamiseksi.

100 Kolmanneksi direktiivin 2019/790 johdanto-osan 72 perustelukappaleesta nimenomaisesti ilmenee, että esittävät taitelijat ovat yleensä heikommassa sopimusasemassa myöntäessään lisenssin tai siirtäessään oikeutensa niiden hyödyntämiseksi korvausta vastaan, ja nämä luonnolliset henkilöt tarvitsevat kyseisellä direktiivillä säädetyn suojan voidakseen täysin hyödyntää unionin oikeuden nojalla yhdenmukaistettavia oikeuksia. Tässä suhteessa kyseisen perustelukappaleen viittausta sopimusasemaan ei voida tulkita siten, että sillä suljettaisiin pois henkilön sellainen oikeusasema, joka perustuu julkisoikeudelliseen palvelussuhteeseen.

101 Kyseisessä perustelukappaleessa tosin todetaan lisäksi, ettei tätä suojelun tarvetta esiinny silloin, kun sopimuskumppani toimii loppukäyttäjänä eikä hyödynnä esitystä itse. Näin ei kuitenkaan ole nyt käsiteltävässä asiassa, kuten tämän tuomion 65 kohdassa todetaan.

102 Edellä sanotusta seuraa, että julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevat esittävät taitelijat kuuluvat direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohdassa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa, direktiivin 2006/115 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa,
7 artiklan 1 kohdassa, 8 artiklan 1 kohdassa ja 9 artiklan 1 kohdan a alakohdassa sekä direktiivin 2019/790 18–23 artiklassa tarkoitetun esittävän taitelijan käsitteen alaan.

Esittävien taiteilijoiden lähioikeuksien siirtäminen sääntelyteitse ilman, että he ovat siihen etukäteen suostuneet

103 Kuten tämän tuomion 60–64 kohdassa todetaan, esittävien taiteilijoiden lähioikeuksien siirtämisestä säädetään erityisesti direktiivien 2001/29 ja 2006/115 säännöksissä, joita näin ollen on arvioitava ensin.

104 Ensimmäiseksi huomioon otettavasta näiden säännösten sanamuodosta on yhtäältä todettava, että direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohdassa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään, että esittävillä taitelijoilla on yksinoikeus sallia tai kieltää kappaleen valmistaminen esitystensä tallenteista ja näiden tallenteiden saattaminen yleisön saataviin. Toisaalta direktiivin 2006/115 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa,
7 artiklan 1 kohdassa, 8 artiklan 1 kohdassa ja 9 artiklan 1 kohdan a alakohdassa esittäville taitelijoille annetaan yksinoikeus sallia tai kieltää esitystensä tallenteiden vuokraus ja lainaus, yksinoikeus sallia tai kieltää esitystensä tallennus, yksinoikeus sallia tai kieltää esitystensä yleisradiointi ja välittäminen yleisölle sekä esitystensä tallenteita koskeva yksinomainen levitysoikeus.

105 Kyseisillä säännöksillä esittäville taiteilijoille annetun suojan on oltava ulottuvuudeltaan laaja. Kyseinen suoja on siksi ymmärrettävä siten, ettei se koske ainoastaan kyseisillä säännöksillä taatuista oikeuksista nauttimista vaan ulottuu myös näiden oikeuksien käyttämiseen (ks. direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohdan ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohdan osalta tuomio 14.11.2019, Spedidam ym., C-484/18, EU:C:2019:970, 36 ja 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

106 Lisäksi esittäville taiteilijoilla taatuilla oikeuksilla on siinä mielessä ennalta ehkäisevä luonne, että heidän esitystensä hyödyntäminen edellyttää heidän etukäteen antamaa suostumustaan. Näin ollen sitä, että kolmas käyttää tällaista suojattua aineistoa ilman etukäteen annettua suostumusta, on pidettävä kyseisen oikeudenhaltijan oikeuksien loukkauksena, jollei direktiivin 2001/29 5 artiklassa ja erityisesti direktiivin 2006/115 10 artiklassa säädetyistä poikkeuksista ja rajoituksista muuta johdu (ks. direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohdan ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohdan osalta tuomio 14.11.2019, Spedidam ym., C-484/18, EU:C:2019:970, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

107 Direktiivien 2001/29 ja 2006/115 tämän tuomion 104 kohdassa tarkoitettujen säännösten sanamuoto huomioon ottaen on näin ollen katsottava näiden säännösten olevan esteenä sille, että niissä tarkoitetut yksinoikeudet siirretään sääntelyteitse ilman oikeudenhaltijoiden etukäteen antamaa suostumusta, jollei tällainen siirto perustu poikkeuksiin tai rajoituksiin, joista kyseisissä direktiiveissä tyhjentävästi säädetään (ks. direktiivin 2001/29 5 artiklan osalta tuomio 24.10.2024, Kwantum Nederland ja Kwantum België, C-227/23, EU:C:2024:914, 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

108 Direktiivissä 2001/29 ja direktiivissä 2006/115 ei säädetä sellaisesta 1.6.2021 annetulla kuninkaan asetuksella käyttöön otetun ja tämän tuomion 44 ja 45 kohdassa tarkoitetun poikkeuksen kaltaisesta poikkeuksesta, joka sallisi kaikkien oikeuksien, jotka liittyvät orkesterin esittävien taiteilijoiden esityksiin ja niiden hyödyntämiseen, siirtämisen ilman oikeudenhaltijoiden etukäteen antamaa suostumusta.

109 Direktiivin 2006/115 8 artiklan 1 kohdassa tosin säädetään poikkeuksesta esittävien taiteilijoiden yksinoikeuteen sallia tai kieltää esitystensä yleisradiointi vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä ja niiden välittäminen yleisölle siinä tapauksessa, että esitys jo sinänsä on yleisradioitu esitys tai on peräisin tallenteelta. Lisäksi kyseisen 8 artiklan 2 kohdassa esittäville taiteilijoille annetaan oikeus saada käyttäjältä kohtuullinen kertakorvaus, jos kaupallisessa tarkoituksessa julkaistua äänitettä tai sen kopiota käytetään vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin tai mihin tahansa välittämiseen yleisölle.

110 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 37 kohdassa todennut, sellaisilla esittävien taiteilijoiden oikeuksiin tehdyillä rajatuilla poikkeuksilla ja rajoituksilla, joista säädetään direktiiveissä 2001/29 ja 2006/115, ei kuitenkaan sallita tiettyyn kategoriaan kuuluvien esittävien taiteilijoiden kaikkien lähioikeuksien pakollista ja yleistä siirtämistä.

111 Toiseksi huomioon otettavana seikkana tämä tulkinta saa tukea esittävien taiteilijoiden lähioikeuksien suojaamisen asiayhteydestä ja erityisesti sen kansainvälisestä asiayhteydestä, joka on tämän tuomion 93 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti otettava huomioon.

112 Kuten myös direktiivin 2006/115 10 artiklan 2 kohdasta ilmenee, esittävien taiteilijoiden suojan osalta on ensinnäkin niin, että pakkolisensseistä voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat sopusoinnussa Rooman yleissopimuksen kanssa.

113 Vaikka kyseisen yleissopimuksen määräykset eivät ole osa unionin oikeutta, koska unioni ei ole yleissopimuksen sopimuspuoli, unionin tuomioistuimella on tältä osin jo ollut tilaisuus todeta, että kyseisellä yleissopimuksella on välillisiä vaikutuksia unionissa. Erityisesti vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 19.11.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/100/ETY (EYVL 1992, L 346, s. 61) syntyhistoriasta ilmenee, että kyseisen direktiivin ja näin ollen sen sittemmin korvanneen direktiivin 2006/115 osalta on tukeuduttava muun muassa edellä mainitussa yleissopimuksessa käytettyihin käsitteisiin (ks. vastaavasti tuomio 18.11.2020, Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, 35 ja 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

114 Rooman yleissopimuksen 7 artiklan 1 kappaleessa määrätään, että kyseisen yleissopimuksen mukaan esittäville taiteilijoille myönnettävän suojan tulee lähtökohtaisesti käsittää mahdollisuus estää erityisesti ilman heidän suostumustaan tapahtuva heidän esityksensä radiolähetys ja julkinen toisintaminen, ilman heidän suostumustaan tapahtuva heidän aikaisemmin tallentamattoman esityksensä tallentaminen sekä ilman heidän suostumustaan tapahtuva heidän esityksensä tallennuksen monistaminen.

115 On totta, että kyseisen yleissopimuksen 12, 15 ja 19 artiklassa määrätään lähioikeuksien haltijoiden yksinoikeuksien rajoituksista erityisesti äänitteiden toissijaisen käytön, yksityisen käytön, ajankohtaista tapahtumaa selostettaessa tapahtuvan lyhyiden katkelmien käytön tai yksinomaan opetustarkoitukseen tai tieteelliseen tutkimukseen tapahtuvan käytön tapauksissa tai siinä tapauksessa, että esittävä taiteilija on antanut suostumuksensa siihen, että hänen esityksensä sisällytetään kuvia tai kuvia ja ääntä käsittävään tallennukseen.

116 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 40 kohdassa todennut, millään näistä määräyksistä ei kuitenkaan sallita tiettyyn kategoriaan kuuluvien esittävien taiteilijoiden kaikkien lähioikeuksien pakollista ja yleistä siirtämistä.

117 Toiseksi direktiiviä 2001/29 on myös tulkittava WPPT:n määräysten mukaisesti, kuten tämän tuomion 94 kohdassa todetaan.

118 Tältä osin on todettava, että kyseisen yleissopimuksen 6–10 artiklassa esittäville taiteilijoille toki annetaan yksinoikeus sallia yhtäältä tallentamattomien esitystensä yleisradioiminen ja toisaalta niiden yleisölle välittäminen, paitsi jos esitys jo on yleisradioimalla lähetetty esitys, ja tallentamattomien esitystensä tallentaminen (6 artikla), äänitteille tallennettujen esitystensä suora ja epäsuora reprodusoiminen (ts. kappaleen valmistaminen) (7 artikla), alkuperäisten äänitteille tallennettujen esitystensä ja niiden kopioiden saattaminen yleisön saataville myymällä tai luovuttamalla omistusoikeus muulla tavoin (8 artikla), alkuperäisten äänitteille tallennettujen esitystensä ja niiden kopioiden kaupallinen vuokraus yleisölle (9 artikla) ja äänitteille tallennettujen esitystensä saattaminen yleisön saataville (10 artikla). Tiettyyn kategoriaan kuuluvien esittävien taiteilijoiden kaikkien lähioikeuksien pakollista ja yleistä siirtämistä ei kuitenkaan sallita näillä määräyksillä eikä millään muillakaan kyseisen yleissopimuksen määräyksillä.

119 Kolmanneksi jäsenvaltioiden on direktiivin 2019/790 18 artiklan 2 kohdan mukaan otettava huomioon sopimusvapauden periaate sekä oikeuksien ja etujen sopiva tasapaino, kun ne panevat 18 artiklan 1 kohdassa säädetyn asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen periaatteen täytäntöön kansallisessa lainsäädännössään. Tätä periaatetta ei noudateta, jos tiettyyn kategoriaan kuuluvien esittävien taiteilijoiden lähioikeudet siirretään ilman heidän suostumustaan.

120 Kolmanneksi huomioon otettavana seikkana tällainen tulkinta saa tukea niistä päämääristä, joita direktiivillä 2001/29 ja direktiivillä 2006/115 tavoitellaan, sillä näillä direktiiveillä pyritään turvaamaan esittävien taiteilijoiden suojan korkea taso ja takaamaan heille riittävät tulot, kuten tämän tuomion 98 ja 99 kohdassa todetaan.

121 Näin ollen tämän tuomion 104 kohdassa tarkoitettuja säännöksiä on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että niissä tarkoitetut yksinoikeudet siirretään sääntelyteitse ilman oikeudenhaltijoiden etukäteen antamaa suostumusta.

122 Esittävien taiteilijoiden etukäteen antamalta suostumukselta edellytetystä muodosta unionin tuomioistuin on jo todennut, ettei direktiiveissä 2001/29 ja 2006/115 täsmennetä sitä tapaa, jolla suostumuksen on ilmettävä (ks. vastaavasti tuomio 14.11.2019, Spedidam ym., C-484/18, EU:C:2019:970, 40 kohta).

123 Kuten myös direktiivin 2001/29 johdanto-osan 30 perustelukappaleesta ilmenee, jäsenvaltioilla on näin ollen yhtäältä toimivalta määrittää ne säännöt, jotka koskevat tätä suostumusta, joka on hankittava joko yksilöllisissä tai kollektiivisissa neuvotteluissa tai joka on julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevien esittävien taitelijoiden kohdalla vahvistettava sääntelytoimella, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 48 kohdassa lähinnä todennut. Toisaalta jäsenvaltiot voivat Rooman yleissopimuksen 8 artiklan mukaisesti myös vapaasti määrittää, millä tavoin esittävien taiteilijoiden edustus tapahtuu heidän valvoessaan etujaan silloin, kun useampia heistä osallistuu samaan esitykseen.

124 Tällaiset säännöt on kuitenkin määritettävä suppeasti, jottei tekijän etukäteen antamaa suostumusta koskeva periaate jäisi itsessään vaikutuksettomaksi (ks. vastaavasti tuomio 14.11.2019, Spedidam ym., C-484/18, EU:C:2019:970, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

125 Nyt käsiteltävässä asiassa on riidatonta, etteivät pääasian kantajat ole etukäteen suostuneet niiden yksinoikeuksiensa hyödyntämiseen, jotka tämän tuomion 104 kohdassa mainittujen säännösten vastaisesti siirrettiin ONB:lle 1.6.2021 annetulla kuninkaan asetuksella sen jälkeen, kun heidät otettiin kyseisen orkesterin palvelukseen. Kuten tämän tuomion 43 kohdassa todetaan, juuri ONB:n ja sen muusikoiden välisen yhteisymmärryksen puutteesta laadittiin ja allekirjoitettiin nimenomainen erimielisyyttä koskeva pöytäkirja ennen kuin kyseinen kuninkaan asetus annettiin.

126 Näin ollen direktiivit 2001/29 ja 2006/115 ovat asianomaisten esittävien taiteilijoiden suostumuksen puuttuessa esteenä sellaiselle näiden taiteilijoiden lähioikeuksien siirrolle, joka toteutettiin 1.6.2021 annetulla kuninkaan asetuksella.

127 Tässä tilanteessa ei ole enää tarpeen arvioida, onko direktiivin 2019/790 18–23 artiklaa, jotka koskevat esittäville taiteilijoille heidän heille kuuluvilla lähioikeuksilla suojattujen esitystensä hyödyntämisestä maksettavaa sopivaa korvausta, tulkittava siten, että nekin ovat esteenä tällaiselle siirrolle.

128 Edellä sanottu kokonaisuutena huomioon ottaen esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että direktiivin 2001/29 2 artiklan b alakohtaa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohtaa sekä direktiivin 2006/115 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaa, 7 artiklan 1 kohtaa, 8 artiklan 1 kohtaa ja 9 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään, että julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevien esittävien

taiteilijoiden lähioikeudet, jotka liittyvät heidän kyseessä olevan työnantajan palveluksessa toteuttamiinsa esityksiin, siirretään sääntelyteitse työnantajalle tämän hyödynnettäväksi ilman, että kyseiset esittävät taiteilijat ovat siihen etukäteen suostuneet.

Oikeudenkäyntikulut

129 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 2 artiklan b alakohtaa ja 3 artiklan 2 kohdan a alakohtaa ja vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 12.12.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/115/EY 3 artiklan 1 kohdan b alakohtaa,
7 artiklan 1 kohtaa, 8 artiklan 1 kohtaa ja 9 artiklan 1 kohdan a alakohtaa

on tulkittava siten, että

ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säädetään, että julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevien esittävien taiteilijoiden lähioikeudet, jotka liittyvät heidän kyseessä olevan työnantajan palveluksessa toteuttamiinsa esityksiin, siirretään sääntelyteitse työnantajalle tämän hyödynnettäväksi ilman, että kyseiset esittävät taiteilijat ovat siihen etukäteen suostuneet.

Allekirjoitukset